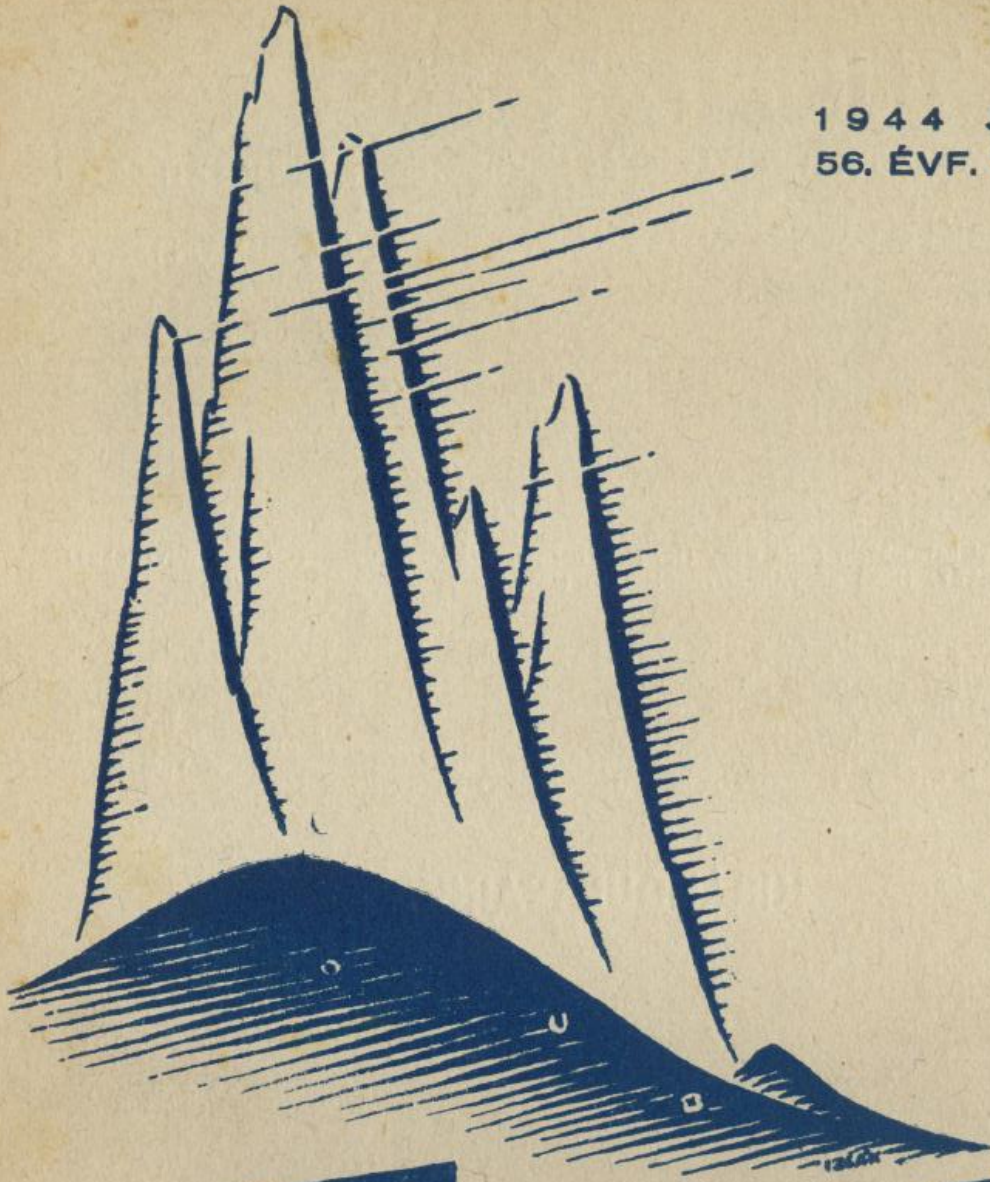

1944 JÚLIUS
56. ÉVF. 7. SZÁM

TURISTÁK LAPJA

KIADJA A MAGYAR
TURISTA EGYESÜLET

TURISTÁK LAPJA

HAVI FOLYÓIRAT A TURISTASÁG ÉS HONISMERET TERJESZTÉSÉRE
SZERKESZTI: SUJTÓ BÉLA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-U. 3., TELEFON 137-673

Szerkesztő bizottság: Dr. Bertalan Károly, dr. Dékány Mihály, Herdinánd Rudolf, Kertész Jenő, Kollár Károly, dr. Romhányi Antal, dr. Szöllőssy Jenő. A lapot a MTE tagjai tagsági díjuk fejében kapják. Előfizetési ár évi 20 P. Egyes szám ára: 1.70 P.
Postatakarékpénztári csekk számla: 3544. Megjelenik minden hónap 20-án.

Tartalom: Természet és zene: dr. Csizik Béla. (121.) — Hegyivadások: Mouillard Oszkár. (124.) — A népi természetjárásról: dr. Uherkovich Gábor. (125.) — A Görgényi havasokban: Sajtó Béla. (132.) — Harminc év: Vítál István. (134.) — EGYESÜLETI ÉLET. (135.) — TÁRSEGYESÜLETEK. (136.) — KIRÁNDULÁSAINK. (II.)

MUNKATÁRSAINK: Dr. Csizik Béla pénzügyi államtitkár, a Magyar Turista Szövetség elnöke, a „Turista Értesítő“ főszerkesztője. Szoros kapcsolatok fűzik a zenéhez. Zongoraversenyét az elmúlt zenei évadban a Budapesti Filharmóniai Társaság adta elő. A zongoraszólót ifj. Váczy Károly játszotta, vezényelt dr. Dohnányi Ernő. — Mouillard Oszkár százados, katonai szakíró, a „Magyar Katonai Szemlé“ben több hegyivadász vonatkozású tanulmánya jelent meg. — Dr. Uherkovich Gábor tanítóképző intézeti tanár. Turistatárgyú írással a „Turistaság és Alpinizmus“ hasábjain szerepelt. — A három szerzőt ezúttal üdvözölhetjük először munkatársaink között. — Vítál István ny. elemi iskolai igazgató, a Vaskapu menedékház gondnoka, lapunk régi munkatársa.

KIRÁNDULÁSAINK.

Egyesületünk egyes asztalai és csoportjai hivatalos kirándulásaikat *nem hirdetik meg minden esetben előre*, hanem a szokásos *heti összejöveteleiken* beszélnek meg: az **Aradi Csoport:** minden csütörtökön este 7—9-ig a központ helyiségében, a **Csepeli Osztály:** minden szerdán este 7—9-ig a központi helyiségében, a **Dobogókői Család:** minden csütörtökön este 6—9-ig a Kecskés vendéglőben, Sörkatakomba, Esterházy-u. 6. **Péntekiek:** minden pénteken este 7—9-ig a Vizi vendéglőben Muskotály-utca 6. sz. **Sasok:** minden pénteken este 7—8-ig a központ helyiségében. **Vándorfiúk:** minden csütörtökön este 7—8-ig a központ helyiségében.

A rendkívüli helyzetre való tekintettel a közölt kirándulásokat csak feltételeesen hirdetjük meg! Kirándulások előtt érdeklődjünk mindig a vezetőnél, vagy a rendező csoportnál.

Július 18. Sasok: Esti séta. Orbánhegy—Mártor-hegy—Németvölgy. T. Déli vasút ind. oldal 18 ó. V. Rohrmann István.

Július 23. Sasok: Velencei tó—Meleghegy—Sukoró—Kápolnásnyék. T. 7.45 ó. Déli pu. V. Murai Ottó. — **Dobogókői Család:** Séta a Budai hegyekben. T. 9 ó. Széll Kálmán-tér.

Július 25. Sasok: Esti séta. Gellérthegy.

T. Szt. Gellért-tér 18 ó. V. Rohrmann Mária.

Július 30. Sasok: Holdvilágos kirándulás.

Zugliget—Feketefej—Sasotthon—Hüvösvölgy. T. 29-én 19.30 ó. Zugligeti vvá. V. Tóth Sándor. — **Ifjúsági Csoport:** Pomáz—Kőhegy—Szentendre. T. 7.30 ó. HÉV Mhidfő. V. László Lajos.

Augusztus 6. Sasok: Barangolás a Budai hegyekben. T. 8.30 ó. Farkasréti vvá. V. Herdinánd Rudolf vv. — **Dobogókői Család:** Séta a Budai hegyekben. T. 9 ó. Széll Kálmán-tér.

Augusztus 13. Csepeli Osztály: Pomáz—Kőhegy—Szentendre. T. 12-én 17 ó. HÉV Mhidfő. V. Mann Róbert. — **Sasok:** Fürdőkirándulás Pünkösdfüdüre. T. 9 ó. HÉV Mhidfő. V. Tóth János.

Augusztus 15. Sasok: Délutáni séta a Budai hegyekben. T. 16 ó. Széll Kálmán-tér. V. Murai Józsefné.

Augusztus 20. Sasok: Fürdőkirándulás Pünkösdfüdüre. T. 9 ó. HÉV Mhidfő. V. Turcsányi Lajos.

A Magyar Munkások Turista Egyesülete közli, hogy a Vértes hegységben levő Gesztetvári menedékház csak előzetes bejelentés esetén használható. A menedékház tulajdonos egyesület kéri a házat felkeresni szándékozó természetjárókat, hogy szándékukat legalább egy héttel korábban közöljék az egyesület vezetőségével: Bp., VIII., Rákóczi-út 53. Távb. 13—14—70.

TERMÉSZET ÉS ZENE.*

Írta: dr. Csizik Béla.

A természet a maga négydimenziós valóságában kimeríthetetlen forrása a szépségnek, nagyszerűnek, fenségesnek. Ez az, ami bennünket, turistákat vonz, leköt és magávalragad. A természet szépségei utáni vágy az a leghatalmasabb erő, ami a turistát arra ösztönzi, hogy újra és újra felkeresse a hegyek, vizek, erdők, mezők világát, hogy felszabadultan az iroda, műhely, gyár falai, a hétköznapi embercsinálta béklyói közül, a szabad természet szépségein felüdülve merítsen erőt a mindennapi élet munkájának elvégzéséhez.

De a természet nem csak szépet és nagyszerűt, hanem rútat is bőségesen tartalmaz, ezért, hogy szépségnek lássuk, hogy a benne rejlő szépséget élvezni tudjuk, kell bizonyos kiválogatás, kell bizonyos emberi tevékenység, hogy hogyan és honnan nézzük, és kell mindenekelőtt fogékony emberi lélek, amiben a természet szépségei visszhangot képesek kelteni. A természet szép voltának tehát nagy mértékben feltétele az ember, aki abban gyönyörködni kíván és gyönyörködni képes.

Ez az a pont, ahol a természet szépsége a művészetével érintkezik. A művészetek anyaga — a természettel ellentétben — nagymértékben korlátolt; túlnyomórészt vagy csak a térben, vagy csak az időben jelentkeznek. A festészet anyaga a szín és a vonal, a szobrászaté a szoros értelemben vett anyag, az irodalomé a szó és így tovább. Ezzel szemben mindegyik emberi alkotás, emberi tevékenység eredménye, valamilyen rendező elv szerint kialakított kompozíció. A természet szépségeinek élvezetéhez is hozzátartozik ez az emberi tevékenység, a turista is kell, hogy kissé művész legyen, de ott ez a tevékenység csak burkolt, a természet önmagában adva van, csak az kell, hogy szemünket megfelelő ponton, megfelelő módon állítsuk be, hogy bensőnket megnyissuk a szépség iránt. A művészetek közönsége is csak ezt kell hogy tegye, számára a művészet, mint a turista számára a természet, szintén adva van, a művész azonban maga hozza létre belső elképzelése alapján alkotását, valahogy annak a mintájára, ahogy a mindenség, a természet s benne az ember is létrejött.

Ha a mindent visszatükröző, de az értelem közvetítésére utalt irodalomtól eltekintünk, a természet szépségeivel tárgya szerint leginkább rokon művészet kétségtelenül a tájképfestészet. Ez magát a természet képét adja, azt a szépséget rögzíti, amit a művész — vagy a turista — a természetben meglát. De mindig csak pillanatfelvételt nyújt. Ezzel szemben a zene, mint időbeli művészet, bár semmiképpen sem áll módjában a természet térbeli elrendezését visszaadni, mégis nagymértékben alkalmas hasonló benyomásokat kelteni, mint a természet, részint sajátos eszközei révén, részint annak folytán, hogy minden művészet közt a legközvetlenebbül appellál az emberi

* Az illusztris szerző a cikket eredetileg a Turisták Lapja számára írta. Strauss Richárd jubileuma során, az Alpeli szimfónia június 19-i előadása alkalmából a szerző azonos című előadást tartott a rádióban a cikk kivonatos felhasználásával.

érzeimre s így amit nélkülözni kénytelen térbeliségben, azt helyettesíteni tudja a szuggerálás erejével.

A zene, az abszolút zene legtisztább alakjában minden külső képzettől menten egyenesen bensőnkhez szól. Mégis van ábrázoló zene is, mely külső dolgokat jelezve vagy idézve fel képzeletünkben, azokhoz kapcsolódó érzelmeket képes kiváltani. Gondoljunk például az esti harangszóra, vagy a rohamot jelző dobpergésre, ez is, az is alkalmas arra, hogy bizonyos képeket és ezekkel kapcsolatos érzelmeket ébreszsen bennünk. A zeneművészet ezt az egyszerű példán bemutatott módszert nagy tökélyre vitte és alkalmazza többek közt a természet szépségeinek képzeletünkben való felkeltésére és a természet szépségei által bennünk ébresztett érzelmek felidézésére.

Ott, ahol a zene más művészettel párosul, az énekes zenében, dalműben vagy némajátékban, ezekkel az eszközökkel szintén bőségesen él, hatását mégis a szöveggel vagy színpaddal együttesen éri el. A zene azonban önmagában is képes az említett eredményt létrehozni.

A természet, mint mondtam, négy dimenziójú valóság, vagyis térben és időben egyaránt kiterjed. A természet időbelisége, erre könnyen rájöhetünk, jelentékeny részben hangokban nyilvánul. Ezek a hangok a legegyszerűbb eszközei a természet zenei ábrázolásának. Hogy a sok közül csak néhányat említsek, ilyen az erdő zúgása, a patak morajlása, a szél süvítése, menydörgés, madárdal és sok minden egyéb. De ezeken túlmenően szuggerálni képes a zene közvetve ezernyi más dolgot is, amilyen például a derű és borús, ezen keresztül — a zene időbeliségének megfelelően — a nap felragyogása vagy felhőbe borulása, a hegedű, fuvola, kürt, hárfa és más hangszerek hangszíneire képest a természeti színek sokfélesége és hasonlók. A zenén keresztül a legkülönbözőbb természettel kapcsolatos képzetet lehet felidézni részint hangutánzás vagy hangszimbólum révén (amilyen például a vadászkürt jellegzetes megszólalása), részint valamilyen érzelmi húr megpendítésével s talán ellenmondásnak látszik, de még a természet csendjét, nyugalmát is képes a zene érzékeltetni. A képzetelet — ha nem szöveges zenéről van szó — már bizonyos irányba terelheti a zenemű vagy egyes részeinek címe is, ilyenkor a zenének csak a megadott keretet kell kitöltenie.

A zenetudomány széles mezejéről ezer és ezer példát lehetne felhozni a természet zenei ábrázolására. Hogy az előadottakat megvilágítsam, csupán egynéhány különösen jellegzetesre fogok hivatkozni.

Már a régebbi szerzők bőségesen alkalmazták a természeti hangok utánzását, főleg a madarak hangját s a pásztorsíp és a vadászkürt alkalmas adott hangulatképek előidézésére. A klasszikusok közül Haydn nagy volt rusztikus jelenetek megjelenítésében és kifejezetten természetábrázolást célzott Négy évszak című oratóriumában. Beethoven Pastorale-szimfóniája a falusi életet és a természetet halhatatlan művészettel érzékelteti. Az első rész felirata: Derűs érzelmek ébredése vidékre érkezéskor. A második részben végigvonul egy csendes patak csobogása, végén megszólal a fülemüle, fűrés és kakuk hangja. A harmadik tétel a falusiak vig táncát jeleníti meg, majd újabb mesteri hangkép következik: vihar támad, zivatar, égiháború tör ki, melynek elvonulásával pásztordal ébreszt „vidám és hálás érzelmeket a vihar után”. Az eső és a vihar egyébként a zenei természetábrázolás egyik leghálásabb témája. A sok közül megemlíthetem Rossini Sevillai borbélyából a második felvonás közzenéjét, Erkel Bánk bánjából a tiszaparti jelenet viharát, Wagner Bolygó hollandi nyitányát, a Rajna kincse negyedik képét és a Walkür bevezetését. Nem egészen ilyen, de némileg rokon jellegű Grieg Ősszel című nyitánya.

Többé-kevésbé természeti képeket idéznek fel a különböző éjjeli zenék, ú. n. nocturne-ök, amelyekben Chopin volt nagy (a legújabbak közt Kodály Nyári este című zenekari költeményét említhetem), valamint a tenger szelid hullámlásának ritmusát érzékeltető barcarolák. A zenei természetábrázolást különösen a romantikusok és az impresszionisták vitték nagy tökélyre és a program zene néven ismeretes irány sokszor a részletekbe menő pontossággal dolgozta ki a zenével kifejezni kívánt képek és történések sorozatát. A régebbi romantikusok közül Schumann Erdei jelenetek című, zongorára írt sorozata ilyen darabokat tartalmaz: Belépés, Vadászlesen, Magányos virágok, Hírhedt hely, Barátságos táj, Menedék, Madár mint jós,

Vadász dal, Búcsú. Csak kisebb részben természetábrázolás, de a magyar turistát érdeklő téma Volkmann Róbert Visegrád című zongorasorozata. Wagner operáiban számos természetfestő zenei részlet van, mint pl. a Rajna hullámainak érzékeltetése a Rajna kincse első képében, a felcsapó lángokat és elharapódzó tüzet oly pompásan ábrázoló tűzvarázs a Walkür végén, az erdőzsongás a Siegfriedben, a nagypénteki varázs a Parsifalban. A programzene tulajdonképeni megalapítója, Liszt Ferenc zenekari költeményt írt „Amit a hegyeken hallani” címen. Természeti képek hangábrázolását találjuk a Wallenstadti tónál, Forrás partján, Az Este villa szökőkútjai, Hópelyhek, Paolai Szt. Ferenc jár a hullámokon című és még számos zongoradarabjában. Poldini Ede zongoradarabjai közt különösen nagy számmal találunk természeti témákat, a legegyszerűbbektől a legsokszereűbbekig. Virágok című sorozatának minden darabja egy-egy virágot, Rózsák című műve egyes jellegzetes rózsafajtákat ábrázol. „Ami az elvarázsolt erdőben történik” címet viseli egy másik sorozat és sok más közt ilyen címekkel találkozunk: Reggel, Szivárvány, Szűnyograj, Pusztán, Hangok a magyar erdőből, Hullámzó búza, Kiss forrás, Kertben, Pillangó, Arnyas pad, Por, Erdei titok, Magány, Tavasz ébredése és Szentjános-éj és a Dekameron című sorozatból: Olasz éjszakai történet, Őszi mese, És mikor a tavasz visszatér...

Csajkovszki 1812. című nyitányában a végtelen orosz síkságot jeleníti meg előttünk, Manfred című szimfóniájának egyik részében vízesést ábrázol mesterien. Az oroszok közt különösen érdekes Muszorgszkinak a francia Ravel hangszerelésében ismeretes Séta egy képtárban című alkotása, aminek érdekessége, hogy zenével festményeket és ennek révén különböző, részben természeti, részben más képeket kíván elének varázsolni. Bravúros hangszerelési produkció Sztravinszki Tűzijáték-a. A francia impresszionizmus nagymestere, Debussy több részes zenekari művet írt a tengerről, érzékeltetve a tenger végtelen síma tükrét, a hullámokat, a szelek és hullámok játékát. Az állatvilágot megszemélyesítő faunáról szól egy másik zenekari költeménye. Zongoradarabokat írt Táncol a hó, Kertek esőben és hasonló címeken. Ravel is kiváló mestere a zenekari hangfestésnek. Lúdanyó meséi c. szvitjéből ebből a szempontból különösen a Tündéerkert tűnik ki. Az újabb olasz szerzők közül Respighi Róma négy kútja, Róma fenyői című zenekari műveit említhetem, Bartók művei közül pedig Virágzás című zenekari képét. Különös előszeretettel választottak egyes szerzők témaképen egzotikus tájakat. Ezek azonban csak részben természeti, rendszerint azonban inkább néprajzi jellegűek.

A legvérbelibb, a legmélyebben turistalélekből fakadó zenemű azonban kétségtelenül a nagy programzenész, Strauss Richárd hatalmas Alpesi szimfóniája. Zenei tartalmát így lehetne összefoglalni: Éj van. A hegycsúcsok fénséges világa komor csendben szunnyad. Lassanként deregeni kezd, mindig világosabb és világosabb lesz, majd felragyog a nap. Turista csapatunk erőteljes léptekkel, friss, vidám lélekkel vág neki az útnak. Eleinte gyors a haladás. Erdőbe érünk, lágy zsongás, madárdal fogad. Emelkedik az út, a tempó lassúbbá válik. Most egyideig patak partját követi a csapat, míg vízeséshez nem ér. Egyideig a vízesésben gyönyörködünk, majd folytatódik az út. Virágos rétek következnek, utána a havasi legelőn, az ú. n. Almon pihenünk meg. Ezután bozótos, csaliós helyen kell keresztültörtetnünk. De végül előttünk a gleccser s fölötte feltűnik a hegy tömege. A gleccser szikrázó jegén óvatos a haladás. Most közvetlenül a csúcson állunk. Veszedelemes pillanatok következnek, minden idegszál feszül. Itt-ott kövek hullanak, meg-megcsúszik a láb. Végül még egy erőfeszítés és fenn vagyunk a csúcson. — A hatalmas távlatok először a megihatottság érzését keltik, mi fokozatosan megy át az újjongásba. A panoráma szemlélése után a turista magába mélyed. — De a távolban fátyolosodás indul meg, innen-onnan felhők gomolyognak. Az imént még ragyogó napfény elhomályosodik, beborul. Mélabús hangulat üli meg a tájat, majd vészterhes csend jelzi a közeledő vihart. Egy-egy esőcsepp hull arcunkra, távoli menydörgés hallatszik. Egyszerre éles fény hasít az égbe, utána hatalmas égzengés. Szél süvít fel, az eső sűrűbbé válik. Villám-villámot, égzengés égzengést követ. Csapatunk sietve lát a leereszkedéshez. Gyors iramban, csapkodó villámok közt, zuhogó esőben haladunk lefelé, vízesés mellett, havasi legelőn át. Ismét az erdőbe érünk, kezd szűnni a zápor. Még néhány szélroham, távolodó menydörgés. Hazaérünk, az eső eláll, felszakad az égbolt s pazar naplementében gyönyörködhetünk. Lelkünket gyönyörűséggel tölti be a szépségek gazdagsága, a benyo-

mások sokasága, amiben részünk volt. Ott künn éj borul a fenséges hegyóriásra s mi boldogan szenderülünk álomba.

A zenében kifejezett túrának ezzel a kivonatos szavakba átültetésével talán halvány képet nyújthattam arról, hogyan dolgozik a zenész, amikor a természetet ábrázolja s mi az, amit érzékeltetni tud. Természetes, hogy ilyenféle zeneműveket csak olyan zeneszerzőtől várhatunk, akinek magának érzéke van a természethez s azokat igazán élvezni leginkább a turista fogja, ha viszont neki van érzéke a muzsikához.

HEGYIVADÁSZOK.

Irta: Mouillard Oszkár.
Tábori posta: L. 976. 1944. V. 31-én.

Erősen hiszem, hogy közeláll a magyar katona, az egész honvédség, turista társadalmunk szívéhez, lelkéhez. De a dolog természete szerint a turista társadalom érdeklődésének mindenek előtt és felett a hegyivadász felé kell fordulnia.

A szűkszavú hadijelentésekből, a napi sajtó híradásaiból, a különféle kommentárokból a honvédségnek minden „korszerű” fegyveréről és fegyverneméről hallunk. A hegyivadászokról igen kevés szó esik, nincs „jó sajtójuk”. Pedig mi mindig korszerűek voltunk, vagyunk, leszünk és maradunk. Mindenkor fognak adódni feladatok, amelyeknek megoldására semmiféle csapat, semmiféle fegyvernem nem képes a hegyivadászokon kívül. De nemcsak a magas hegyek között folytatott harcnál jelentenek értéket hegyivadászaink. A síkföldi harcban sem maradnak a gyalogság mögött. A közelmúlt hónapok történetének ezt igazoló dokumentumait drága magyar vér pecsételi meg, mindennél szentebbül bizonyító erővel.

Március utolsó napjaiban lucskos volt a hó a havasokban, amikor hegyivadászaink második ízben lépték át a határgerincet a nagy európai háború keretében.

Az első és a második világháború kipróbált frontharcosai mellett újonc katonák meneteltek az új tűzkeresztség felé. Április első napjaiban az egyik hegyi alakulatunk fel is vette az érintkezést az ellenséggel. Ekkorra már megint méteres volt a friss porhó. Csikorgott a hideg és a keskeny völgybe futó kis patak vastag jégtáblái között rohanó vékony csermely dúsan párolgott a reggeli napsütésben. Megint létjogosultságot kapott a báránybőrsapka és a hóruha.

Az évezredes hadiutat képező völgybe csodálkozva néztek le az öreg hegyek, sziklák, új csodákat látva. Hogyne? Hiszen szinte órák alatt változott meg a vidék képe. Az öreg föld is kíváncsian vetette le fehér paplanát és fű, fa, virág kíváncsian bújt elő, hogy láthassa mindazt, ami körülötte történik.

Gránátok, aknák csapódása nyomán, zizegve surranó gyalogsági golyók helyén piros vér serkent elő a harcoló férfiak tagjaiból. Harc nincs veszteség nélkül! Az első hősi halottak beírták nevüket örökre a magyar hegyivadászok történelmének frissen kötött aranykönyvébe.

De nem rettentette a vadászokat a halál és sebesülés szokatlan látványa. A már békében is igen goromba körülményekhez szokott vadászok, tapasztalt vezetőikben bízva, úgy estek át a tűzkeresztségükön, mintha ez a legtermészetesebb dolog lenne a világon.

Harcoltak a vadászok! Nem néztek sem jobbra, sem balra. Egyszer csak azon vették észre magukat, hogy valóban véglegesen elolvadt a hó a lábuk alól és a hegyek is elfogytak alóluk. Mire levetettük a hóruhát és a fehér prémsapkát rohamsisakkal cseréltük fel, már a jellegzetes gácsországi dombokon jártunk.

Tanui voltunk egy folyamatnak, amelyik az eseményekkel párhuzamosan zajlott. Harc közben egy pillanatra megálltam és lélekzetviesszafojtva figyeltem. Nagy dolgoknak lettem kis megfigyelője, szerény tanuja. Kis emberek nagy tetteket hajtottak végre. Ezek a tettek teremtik meg a magyar hegyivadászok igazi szellemét. Ez a szellem fogja még nevelni igen hosszú időn át azoknak a magyar hegyivadászoknak, kárpátvadászoknak, késői generációit is, akik a második évezredben az örök magyar vízvázalasztó megvédésére lesznek hivatottak.

Biztosan érdekel minden jó magyar embert, kiváltképp minden igaz magyar turistát, hogyan harcol hát a magyar hegyivadász?

Kiragadok egy kis epizódot, amelyik a vezetésem alatt álló egységnél történt és amelyikben bemutatkozik a magyar hegyivadász.

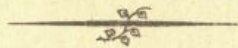
Úgy jó hat hete történt. D. községtől északra ereszkedtünk le egy fenyves oldalban. Feladatunk volt a völgyet nagy mélységben megszálló ellenség oldalának megtámadása. Leértünk a vasútvonalra. Bevágásból viadukton töltésre kanyarodott ez. Majd megint bevágás, töltés. Orosz itt, orosz ott, orosz mindenhol. Harc itt, harc ott, harc mindenhol. Majd itt, majd ott robbannak a kézigránátok és hallatszik a „Hajrá”. Iván lassan, lassan hátrább szorul. Már itt-ott nagyobb csoportok is futnak vissza.

L. tizedes jelenti szakaszparancsnokának, hogy ott balról, úgy félig hátul, a töltés mögött levő rész neki gyanús. Kér engedélyt, hogy golyószórós irányzóival átkutathassa. Az engedély megadása után loholnak mindketten. A tizedes ér fel elsőnek a töltésre. 30 lépésnyire az orosz fészekben felénk fordítják a géppuskát. L. kapásból lő. Hátraszól: „Láttad, Sándor?” Ez alatt az orosz irányzó véresen bukik a géppuskára. Most mindketten lerohannak a géppuskához és kézitusában intézve el három orosz, veszik azt birtokba. Ziháló mellel néznek egymásra. „Győztünk” akarják gondolni, amikor jobbról vagy 30 méterről egy ellenséges golyószóró nyitja meg rájuk a tüzet. L. ismét gondolkodás nélkül kapja arcához a puskáját és lő. Az utolsó töltény van már benne, közelharc közben hármat kilőtt. De az az utolsó töltény is biztos találat. Nem is tudja még a felbukkanó négy géppisztolyos bolsevista, hogy az őket támadó golyószóró már néma. L. tizedes és Z. honvéd üres kézzel rohannak a muszkák felé, hangosan kiabálva. L. üres puskáját szegezi nekik. De nem hiába üres a puska, a bolsevikiek meg is adják magukat.

A két derék vadász a fáradalmaktól és izgalmaktól lihegve kíséri a szakaszhoz vissza a foglyokat. Az orosz fegyvereket majd a hátsóbb lépcsőben előnyomulók szedik össze. Arra most nincs idő. Tovább megy a támadás. Egészen az Olchowice fenyveséig.

Kilométerről-kilométerre, támadásról-támadásra, védelemről-védelemre szaporodnak a haditettek. Kis emberek nagy tettei alapozzák meg a hegyivadászaink tradícióit. Így épül ki lassan az a szellem, amelyik békés időkben nevelni fogja a Kárpátok hegyivadászait, az örök magyar hegykoszorú további évezredek megtartására.

A Kárpátok vadásza az új magyar katona: az ősi harci erényekkel.

A NÉPI TERMÉSZETJÁRÁSRÓL.

Irta: dr. Uherkovich Gábor.

Őszinte örömmel olvastam Sinkó Ferenc fejtegetéseit (T. L. 1944. áprilisi szám), melyekkel a népi természetjárás problémakörének néhány igen fontos kérdését világitotta meg újszerűen. És minthogy a szerkesztői megjegyzésből kitűnik, hogy ezt a kérdéskört a Turisták Lapja felszínen óhajtja tartani, néhány gondolattal én is hozzá szeretnék járulni ezeknek a kérdéseknek megvitatásához.

Általánosságban azt lehet mondani, hogy a földművesnép életét erős gyakorlatias érzék irányítja. Ez természetesen nem zárja ki az esztétikai érzék meglétét. Egyáltalán nem hiányzik nála a szép iránti érzék, csak ez utóbbi a gyakorlatiasság, hasznosság szempontjai alá és legfeljebb ezek mellé rendelve szerepelhet. Innét van az, hogy a népi művészet majdnem kizárólag népi iparművészet. Még a népi zene terén is, ahol pedig még leginkább észrevehető az „öncélú” esztétikai megnyilvánulás tendenciája, még ott is azt látjuk, hogy a dallamok előadásának legnagyobb része a köznapi vagy ünnepi élet egyes konkrét mozzanataihoz (kukoricafosztás, szénacsinalás, marokszedés, munkák a szőlőben; lakodalom, keresztelő, siratás stb.) és így végeredmény-

ben egy „praktikus” célhoz kapcsolódnak, ebben a gyakorlatias keretben kapják meg igazi értelmüket.

Ez a „gyakorlatias” beállítottság vehető észre a népi természetjárásban is. Mert hogy a turistaságnak ősi forrása, a távoli, az ismeretlen szép felkeresésének vágya, egy bizonyos formában a földművesnép nagy átlagában megvan, az számtalan megnyilatkozásból kétségtelennek látszik. Hogy ez a vágy, ez az ösztönös törekvés nem elég erős, illetve hogy a városi ember szempontjából nem látszik elég erősnek, annak lehetnek fajtához kötött okai is — a német, különösen a délnyugati német mozgékonyabb, mint a magyar, de a magyarok között is mozgékonyabb pl. a székely, mint a kun —, de legfőbb oka talán mégis az lehet, hogy a föld, az állat, a gazdaság állandó lekötöttséget jelent. Az istálló, az udvar és a gazdaság munkáit csak a legritkább esetben lehet úgy és olyan hosszú időre abbahagyni, mint pl. az irodai vagy műhelymunkát. És minthogy a parasztember élete legnagyobb részét a szabadban tölti, nincs meg nála az a hiányérzet sem, ami a városi embernél, mint a szabad természetbe való törekvés és így végeredményben, mint a természetjárás egyik állandó rugója, hatékonyan működik.

Hogyan nyilvánul meg mégis a természetjárás kétségtelenül ősi és kimutathatóan meglévő ösztöne a parasztban? Gyakorlatias keretek között. Ilyen pl. a „fűnézés”, a kaszálás időpontjának megállapítása, amely egy-egy kaszálás előtt rendszerint többször is meg szokott ismétlődni, s amely — különösen hegyvidékeinken, így a Felvidéken — gyakran egészen komoly „túra” szokott lenni. Személyes beszélgetésekből tudom, hogy idősebb férfiak és fiatalabb legények egyaránt milyen szívesen és bizonyos érezhető vágyódással készülődnek a „fűnézésre”, amely vágyódásban a természetjárás ösztönének bizonyára nem kis része van. Olyan vidékeken, ahol az egyszerűbb embereknek is mód adódik arra, hogy vadászhassanak, ott a *vadászattal*, különösen a cserkészéssel kapcsolatos természetjárás mély esztétikai élményeket szokott a legegyszerűbb parasztember lelkében is kialakítani, mint ahogyan ezt ugyancsak számtalan ilyenirányú megfigyeléssel megállapíthattam. Hogy mindezeknél nem ú. n. „tisza esztétikai tartalomról” van szó, hanem a gyakorlatiasság és esztétika érdekes zamatú összekapcsolódásáról, azt már előljáróban hangsúlyoztam. (Csak közbevetőleg jegyzem meg, hogy a városi ember természetjárásában is annyi a nem esztétikai elem — pl. az egészséges mozgás, a sportszerűség élményei, esetleges szakérdeklődés —, hogy a parasztember természetjárását nyugodtan elfogadjuk a városi ember természetjárása megfelelőjének.)

Még több ilyen népi természetjárási alkalmat lehetne felsorolni, de ez alkalommal még csak egyről szeretnék kissé részletesebben szólni és ez a *búcsújárás*. Nem a mi feladatunk, hogy a búcsújárásnak vallási vonatkozásaival, annak kétségtelenül igen hatékony lelki erőforrásaival foglalkozzunk. Minket elsősorban az a két tény érdekel, hogy a búcsújárások a legtöbb esetben nagy gyaloglásokkal, komoly „turista” teljesítményekkel kapcsolatosak és hogy a búcsújárások végcélja, a kegyhely, a búcsúhely, rendszerint igen szép természeti környezetben van. A búcsújárás is — a valós helyzetet tekintve — természetjárás, mégpedig olyan természetjárás, ahol egy eszményien gyakorlati cél, a kegyhely felkeresése az indíték. Legyen szabad erről a kérdésről konkrét példák alapján szólnom. A Vértes nyugati, patakokban gazdag, erdőnyúlványokkal körülvett, bájos völgyeinek egyikében fekszik Vértessomló. A község lakói közül igen sokan elmennek évente egyszer a bodajki kegyhelyre, a bodajki búcsúba. A búcsúsok a szép majkpusztai erdőn keresztül Oroszlány érintésével a Pénzesberegelnél érik el a Vértes összefüggő erdőségét. A délnyugati Vértes igen szelíd, alig észrevehető emelkedésű lankáin átvágva Árki-pusztánál vagy Csóka-kőnél hagyják el a Vértes erdeit és innét már országúton mennek Bodajkra. A búcsúsok útvonalát magam is végigjártam és annak szelíd, nyugodt bájú szépségeiben sokat gyönyörködtem. Ez a 37 km-es hosszabb lélekzetű út önmagában is érdemleges gyalogtúrának számít, különösen ha meggondoljuk azt, hogy a búcsúsok az ájtatosságok elvégzése után alig pihenve, máris visszafordulnak és így több mint 70 km-t tesznek meg. És hogy a résztvevő parasztlak — nők és férfiak egyaránt — nemcsak a vallási részét fogják meg a dolognak, hanem a búcsújáráson a természetjárás szépségeit is élvezik, az éppen vértessomlói emberekkel folytatott meghittebb beszélgeté-

Kilátás a Fancsal tetőről a Kelemen-havasok felé, előtérben a Nagyerdős.
(Győrvári Ferenc felv.)

A Hosszúhádi menedékház távlati képe.

A Hosszúhádi menedékház előlről.

(Györfvári Ferenc felvételei.)

Pásztorokodás a Görgényi havasokban.

(Györfvári Ferenc felv.)

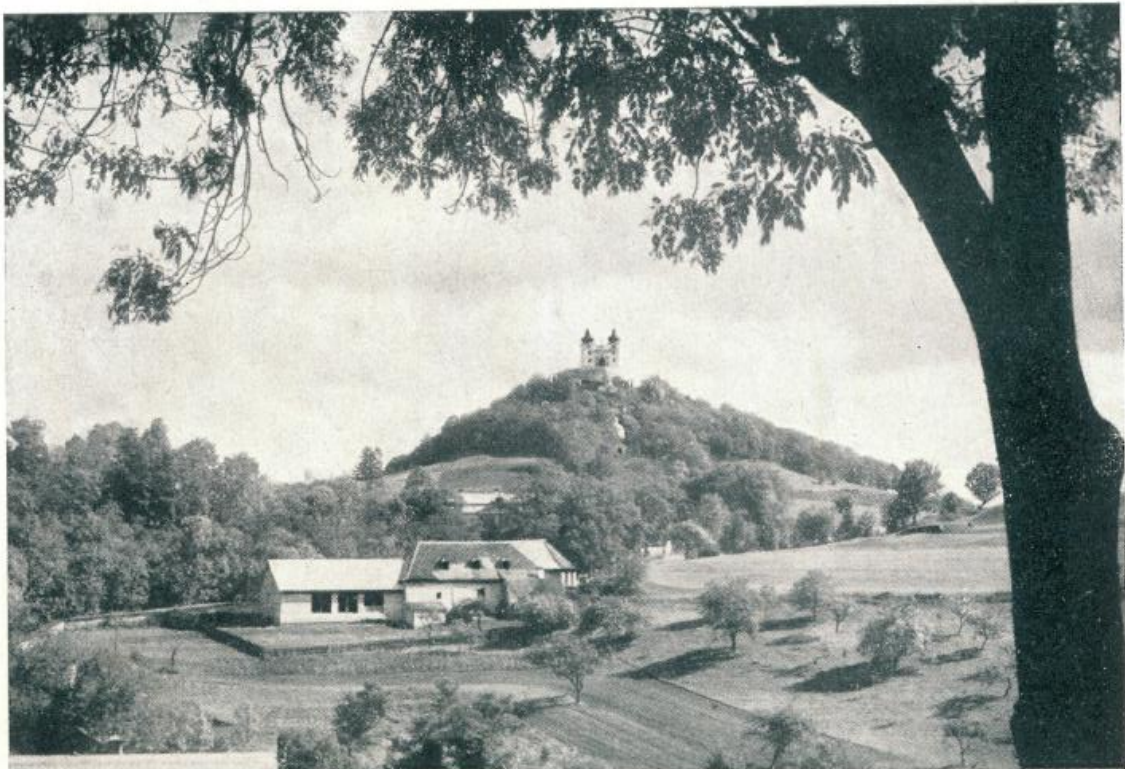
Székely búcsúsok a hegyek között.

(Dr. Szentpétery Tibor felv.)

Búcsú Csíksomlyón.

(Dr. Szentpétery T. felv.)

A selmecbányai Kálvária, a Felvidék híres búcsújáróhelye. (Protopopov Szergej felv.)

sekből kétségtelenül kiderült. Viszont egy másik dolog is kiderült ezekből a beszélgetésekből. Némelyikük vállalkozik olykor — különösen fiatalabb korában és tanítója ösztönzésére — kisebb, rövidebb időt igénybevevő sétára, pl. Vitány vagy Gesztes várának felkeresésére, viszont céltalannak és értelemnélkülinek tartják azt, ha valaki csak azért, hogy „kiránduljon”, egy-két napot távol tölt az otthonától. Amennyire természetes nekik, hogy elmenjenek egy hosszú és fárasztó, de bizonyos cél érdekében megtett búcsújárásra és közben őszintén a maguk csendes, nem áradozó módján élvezik is a természetet, éppen annyira értelmetlennek érznek egy ugyanilyen hosszú „öncélú túrát”, amely — közbevetőleg megjegyezve — természetesen csak ő előttük látszik öncélúnak, hiszen a városi embernek kirándulásaival kapcsolatban határozott célkitűzései vannak (pihenés, változatosság, esztétikai gyönyörködés, sport stb.). Ezen a példán is jól láthatjuk, hogy milyen helyet foglal el a természetjárás gondolata a parasztember lelki beállítottságában.

Említettem, hogy a búcsújárás végcélja, a kegyhely is szép vagy legalább is környékéhez képest viszonylag szép természeti környezetben van. Forrás, öreg fák, szűk völgyecske, hegyek a környéken: ezek adják többnyire a kegyhelyek természeti keretét. Ez hegyvidéki, középhegységi tájainkon nem olyan nagyon feltűnő, legfeljebb annyiban, hogy a kegyhelyek gondozói — többnyire szerzetesek — sok-sok évtized, olykor évszázadok óta ápolták a kegyhely környékét, tudatos természetvédelmet folytattak, aminek többek között az lett a látható eredménye, hogy szép öreg faóriásokat látni a kegyhelyek körül. Különösen szembetűnik ez az idők folyamán faszegénnyé vált alföldi területeinken, ahol a kegyhelyeket gondozott öreg fák veszik körül. Gondoljunk itt pl. a bajai Máriakönyve vagy Vodica nevű kegyhelyre, ahol a környéken már sehol fel nem lelhető öreg fák és két csobogó forrás „turista” szépséget is kölcsönöz ennek a kis területnek.

Hegyvidékeink könnyűlábú parasztjai sokszor még a fenti példánál is jóval távolabb fekvő kegyhelyeket, búcsújáróhelyeket keresnek fel. Így pl. a felső Sajó völgyből és Dobsina környékéről minden évben búcsús-csoportok keresik fel a löcsei búcsút és ezt a kb. 50 km-es, kétízben is magasabb nyergen átvezető utat jóformán pihenés nélkül teszik meg és Lőcsére érkeztek után sem pihennek, hanem misére mennek. Az ájtatosságok elvégzése és rövid pihenő után máris indulnak haza. Aki hegyvidéken már maga is megtett így szinte egylelékzetre ilyen 100 km-es gyalogutat, az tudja, hogy mennyire komoly fizikai teljesítmény az ilyen búcsújárás. Viszont ugyanaz a dobsinakörnyéki paraszt, aki ilyen hosszú útnak vág neki búcsújáráskor, szinte elképzelhetetlennek, sőt szinte bűnös dolognak tartja akárcsak egy órára is csak úgy „cél nélkül” sétálni menni.

Ha a fentiekhez hozzávesszük azt, hogy egy-egy faluból évenként nemcsak egy helyre vezetnek búcsújárást, hanem kb. az összes egynapi gyaloglással elérhető környékbeli kegyhelyet és a megfelelő napokon, a búcsú napján, a többi környékbeli templomot is felkeresik, akkor azt kell mondanunk, hogy a *búcsújárás, a zarándoklás ősi és elterjedt formája a népi természetjárásnak és egyben leghatékonyabb eszköze a szülőföld, a környék megismerésének.*

Olyan gazdag ez a kérdéskör, hogy még sokmindent lehetne róla mondani. Most csak még egy szempontot érintek és ez a kegyhelyek földrajzi eloszlása. Termékeny és a népi természetjárás kérdése szempontjából is eredményes vizsgálódásokat lehet folytatni itt. Vizsgálódásunk első szembeötlő eredménye az a megállapítás lesz, hogy a kegyhelyek és a búcsújáróhelyek bizonyos egyenletes eloszlást mutatnak és mindegyikükhöz nagyjából egy olyan „környék” tartozik, melyet a búcsújárók egynapi gyaloglással elérhetnek. Igen valószínűnek látszik az a feltevés, hogy azért lettek éppen ezek a kegyhelyek olyan kedveltek és ezért fejlődtek az idők folyamán, mert „turista” elérhetőségük a búcsújárók szempontjából kedvező volt.

A természetjárás tehát nem hiányzik a parasztember életéből, csak más, mint a városi emberé. Hogy mind a városi, mind a falusi embernek tanulnivalója lehet ezen a téren egymástól, az kétségtelen, de ennek a fejtegetése már túlmenne e rövid cikkecske keretén.

A GÖRGÉNYI HAVASOKBAN.

Irta: Sujtó Béla.

Vonatunk vasárnap futott be Maroshévízre. Jártunk már máskor is a szélesen terpeszkedő, vegyes lakosságú községben. Rendre felkerestük templomait, különböző nyelven, más és más szertartás szerint dicsérték bennük az Urat. Maroshévíz a széttagoltság benyomását keltette. Most egységesnek láttuk. Ünnepi külsőt öltött: házain nemzeti lobogót lengetett a szél, katonazene szólt, magyar beszéd hallatszott mindenfelől. Idesereglettek a környék magyarjai, hogy tanúi legyenek a nagy ünnepségnek. Országzászlót avatott József főherceg. A rendkívüli esemény megmozgatta az embereket. Eljöttek a régi katonák a közeli falvakból, de a Székelyföldről is, hogy ismét szemtől-szembe láthassák „József apánkat“, világháborús hadvezérüket. — Felelevenedtek a régi emlékek. A multbanzés öröme fényesedett az arcokon, a régi harcok tüze égett a szemekben. — Maroshévíz magyarjai örvendeztek a sok vendégnek, s az a vágyakozás élt bennük: bárcsak itt tarthatnák mñidegyiket.

Az ünnepségnek vége volt már, az utcákon tarka embersereg hullámozott. Eleven volt a kép. Daliás honvédek, szépen dekorált frontharcosok, délceg járású harisnyás székelyek, ifjú leventék, népviseletbe öltözött asszonyok és leányok, fekete ünneplős komoly polgárok sokaságából csak mi ütöttünk ki poros szögeseinkkel, eszténákban füstölődött, gyűrött ruháinkkal, púpos zsákjainkkal. Szinte úgy éreztük, hogy viharvert öltözékünkkel az ünneplők érzéseit sértjük.

De azért elzarándokoltunk az országzászlóhoz. Gondolatunk a megboldogult Urmánczy Nándor felé szállt. Az ő lelkében fogamzott meg az országzászlók állításának szép eszméje. Urmánczy Maroshévízről indult el s élete a régi határok visszaállításáért folytatott heroikus küzdelemben égett el. Az Úr megengedte neki, hogy visszatérjen ősei földjére. Amikor meglátta, élete beteljesült s rövidesen elköltözött a másvilágba. Teste szabad földben pihen. Az országzászló Maroshévíz magyar voltának jelképezője, Urmánczy Nándor emlékének őrzője.

Elhagytuk a községet, Bánffy-fürdőbe igyekeztünk. Hosszú, havasi gyaloglások s a kényelmetlen utazás után vágytunk már üdítő vizére. Csodásan szép a fekvése, a csillogó vizü medencét fenyves erdő zöldje foglalja keretbe. Pompásan éreztük magunkat, vigan lubickoltunk selymes vizében. Az indulási időpont mindig kitolódott, nem tudtunk megválni a helytől.

Kedves ismerős is akadt dr. Fögel Zoltán, a Dobogókői Család vezetőjének személyében. Az ő révén ismertük meg Molnár Ferenc építész urat, a maroshévízi magyarság markáns képviselőjét. Élénk eszmecsere fejlődött ki közöttünk. Érdekes felvilágosításokat adott a Görgényi havasok turistaéletéről. — Maroshévízen nem működik még turistaszervezet, de ők saját elhatározásukból, minden segítség nélkül útjelzést készítettek, egész a Fancsal tetőre. Az építész úr szenvedélyes vadász és lelkes turista egyszemélyben. Náluk még együtt alkot, együtt épít vadász és turista, mint valamikor, a turistaság hőskorában a Felvidéken. Az építész úr elvette szállásgondjainkat, lekötelező szívéllyességgel bocsátotta rendelkezésünkre kisbükkösi tanyájának egyik szobáját. Most már nem volt sietős az út. Igyekeztünk is kihasználni végsőkig a kedvező fürdési lehetőséget. — Úgyis telihold van, s a hűvös estén kellemesebb lesz a túra — nyugtattuk meg magunkat.

Öreg este lett, mire útnak eredtünk. A Hold magasan járt az égen, de nem akart világítani. Tompán vöröses volt a fénye, s csak egy kis karéj világított ki belőle. Olyannak tünt fel, mintha hunyorgatna, mintha hamiskásan mosolyogna rajtunk. Jól megtréfált bennünket. Holdfogyatkozás volt, erre nem számítottunk. Ilyen körülmények között a frissen készült útjelzés jó eligazítónak bizonyult.

A vasútállomástól induló, s a fürdőt elkerülő útjelzést a község déli szélénél értük el. Rövidesen kétfelé ágazott. A balfelőli továbbra is a kocsíúton halad és egyenesen a Hosszúháti menedékházhoz vezet, a jobbratartó — köves dűlőúton — előbb a kisbükkösi Molnár-tanyára visz s csak azután kapcsolódik bele a felső útba. Mi természetesen az utóbbit követjük. Enyhén emelkedik a terep, szántók és kaszálók közt megyünk. Balról kis fenyőerdő mellett haladunk el, azután kisebb facsoportok következnek. Kerítések mellett rövid leereszkedés jelent változatosságot.

Elhagyjuk a dűlőutat, rétet keresztezünk. Bővizű forrás után, a domboldalon máris előttünk van a kis tanya. A légvédelmi elsötétítés miatt, zárt szempillákkal nyugszik, alig vesszük észre. Ötnegyedórás gyaloglással értük el.

Két bérest találtunk csak ébren, Károly gazda már az igazak álmát aludta. Felzörgettük, amikor kezébe adtuk földesurának levelét, felderült a képe. Pompás havasi tejet tett az asztalunkra. S amíg a városi gyomornak szokatlan nedűt kortyolgattuk — szóval tartott bennünket.

Reggel alaposabban széjjelnéztünk a tanyán. Meglepetés várt, épülőfélben levő házat pillantottunk meg jó másfélszáz méternyire. Meredek tetejű, igazi havasi épület. Csinos külsejével szervesen illeszkedik környezetébe. Belsejében a tér tökéletes kihasználása, célszerűségek, a hasznos és a csinos harmóniába öntése köti le érdeklődésünket. Nemhiába építész a ház tulajdonosa, amikor megtervezte, a lelkét belelehelte. A 850 m magasságban emelkedő üdülőház télen sem lesz árva, mert a környék enyhe lejtésű, szabad hőmezői kezdő sielők számára jó gyakorlatozóhelyek.

A büszke új épület mellett már nagyon szerény hajlék a fából épült kis menedékház. Most műhely és az építőmunkások tanyája. Milyen sokat tudnának mesélni a falak, kedves kirándulásokról, az első sítúrák kalandjairól. Szeretettel simogattuk végig a falakat s ezzel búcsút is mondtunk a tanyának.

Dél felé tartva, gyenge emelkedővel fokozatosan kialakuló gerincre jutunk. Rövidesen elérjük a másik piros jelzést, széles kocsúton haladunk tovább. Bal felől apró szénagyújtó házakkal telepettyegetett kaszálókát látunk, jobbról vegyes erdő szegélyezi az utat. Azután elmaradnak a kaszálók s a gerinc egyre meredekebb lesz. Az elindulástól számított ötnegyedóra múltán, erős kaptató előtt kétfelé ágazik az út. A baloldali tovább is a gerincen halad, s meredekebben kapaszkodik. A jelzés a jobboldali, vízmosásos, köves úton visz tovább. A vegyes erdőt sűrű ősfenyves váltja fel, balzsamos illat tölti be a levegőt.

Újabb útelágazás következik, nincs vele gondunk, a jelzés megmutatja a helyes irányvonalat. Irtott oldalak következnek. A térképen is jelzett széles út az 1300-as magasságtól kezdve egyre jobban romlik. A kocsut balra mellőzzük és gyalog-ösvényen kapaszkodunk fel a Muchea Lunga 1424 m-es magaslatára. A kis kerek tetőről szép kilátás tárul fel előttünk. Kelet felé egész a gerincig kiirtott sivar hegyoldalak szomorítják szemünket, nyugat felé merő ellentétként hat a Nagy Göde patak sűrű növényzettel borított vad völgye. Észak felé jól látszanak a Kelemen havasok, délre a Fancsal tetőről ereszkedő főgerinc elzárja a távolabbi kilátást. Szépen érvényesül a Nagyerdős 1480 m magas kúpja. — Letarolt hegyháttra érünk, satnya fűven néhány birka és 2 ló legelészik. A nyomorúságos kis eszténa üres, ember nem látható sehol. Már látni a hegyoldalba símuló Hosszúhátú menedékházat.

Ritkás fenyőerdőben áll a ház. Zár, lakat és vaspánt védi kettős ajtaját. Belseje sötét. Erős táblákkal fedett, vasalt ablakaihoz csak belülről lehet hozzáférni. Leforgatjuk az anyás csavarokat, kiemeljük a vaspántokat tartó rudakat. Végre kinyílnak az ablakok, nyílásaikon beözönlik a levegő és a fény. Most már barátságos a hajlék. Két helyiségből áll, mintegy 15—20 személy számára nyújt egyszerű szállást. A nagyobbik szobában hosszú fapriccs, a kisebbikben 2 egyszerű ágyszófa fekvőhelyül. Asztalok, padok, polcok, lámpák stb. egészítik ki a szerény felszerelést. Főleg vadászok szoktak tanyázni benne, télen pedig sielők keresik fel. Akkor nincs különbség vadász és turista között, együtt hódolnak a havas természetnek, együtt élvezik a fehér sport örömeit. A tél hozza közös nevezőre őket. Ez a szellem a magyarázata annak is, hogy a messzi földről jött turista mindig szívesen látott vendég. Molnár építész úr a kulcsot készséggel bocsátja rendelkezésükre. Aki nem járt nála, annak a nyitott verendán kell meghálnia. Szép kilátás nyílik onnan. Jól látszik Maroshévíz, már számolgatjuk is templomait. Lent ezüstösen csillog a Maros, túlhan pedig a Görgényi havasok erőteljesebb testvére, a Kelemen vonulata szab határt kalandozó tekintetünknek. — A kintalvának van egy előnye, a friss, havasi levegő korán ébreszti a vándort, s nem szalasztja el a napfelkeltét. Mi is tanui voltunk, amikor kiléptünk a verandára, földbegyökerezett a lábunk. A nyári hajnal csodás színei, a felfelé kúsó nap erősödő fénye varázslatos erővel hatott ránk. (Folytatjuk.)

HARMINC ÉV.

Irta: Vítal István.

A kilencszázas évek első évtizedében Brill Gyula köré csoportosult néhány természetrajongó, akiket Esztergom szép környéke csábított. Ez a kis csoport ismert több magas hegyvidéket, de annyi szépséget talált a Pilis hegyei- és völgyeiben, hogy szinte rendszeresen kereste fel a vidék szépségeit. Egyre többen lettek. Kis asztaltársaságot alakítottak, majd 1911-ben — miután már többen tagjai voltak a Magyar Turista Egyesületnek — mint Esztergomi Osztály alakultak meg.

Ebben az időben a MTE-nek több neves vezetőtagja gyakran látogatott el Esztergomba és az esztergomiak egyre többen csatlakoztak a MTE hivatalos túráihoz s így az osztály és az anyaegyesület között mind jobban elmélyült az egyesületi barátság. Ilyen barátságos közös kiránduláson született meg a Vaskapu menedékház eszméje. Közösen járták Esztergom közvetlen környékének szép kilátó helyeit, míg megállapodtak Vaskapunak nyugati kiugró helyén. Szinte elbűvölve élvezték az eléjük táruló pompás panorámát. A fenséges Duna tükre messze Komáromig ragyogott a nap sugaraiban és a Garam rengeteg kanyarjával mind megannyi tükörcsík csillogott fel messze Léváig. A kisalföldi róna vége a Vaskapuvál szemben símul be a hegyvidékbe. A jobb parton úgy látszott, mintha őrt állana a Gete és Gerecse hegység. Itt ezen a pompás kilátóponton épült fel a szerény, három helyiségből álló Vaskapu menedékház. Az anyagi erők gyengék voltak, de az akarat erős és ez hozta tető alá a menedékházat.

1914 június 29-ére tűzték ki a menedékház felavatási ünnepségét. Megáldására az osztály dr. Machovich Gyula prelátus-kanonokot, az osztály lelkes és bőkezű tagját kérte fel. De előző napon Szarajevóban három lövés dördült el és az udvari gyász miatt a prelátus — mint udvari pap — nem végezhetette a felavatási szertartást. Parcsamy Henrik bencés tanár, egyesületi tag áldotta meg a menedékházat.

Az ünnepély lelkes volt, de annak a három revolverlövésnek a füstje valahogyan ránehézedett a lelkekre. Mindenki érzett valami veszélyt közelegni — és ez meg is jött. Pár nap múlva kitört a háború. Az osztály néhány tagja bevonult katonának, s ez a bevonulás folyton tartott. Már csak az idősebb tagok voltak idehaza. A kirándulók is elfogytak és a menedékház árván, búsan nézett le a városra. Gyepesek lettek az ajtajához vezető utak, nem vágott rajtuk nyomot a szeges cipő. Csendes lett az előtér, elsimult a víg kacaj, dal, csak néha-néha suhant el egy-egy sóhaj az odatévedt, fiút, testvért, férjet vesztett ajkáról. És amikor azt hittük, hogy a háborúnál már nincsen nagyobb veszedelem — ránk szakadt az 1919. átkos tavasz, mely felburjánzottatta a vörös mocsárvilágot, hogy ne csak az ember testét, hanem a lelkét is megölje és elvigyen mindent, ami az egyéné. A Vaskapu menedékház felszerelését is veszély fenyegette, de annak hűséges őrzői meg tudták azt menteni.

Ez a zivatar is elvonult a menedékház és az osztály felett. Ismét pezsegni kezdett az élet és a menedékház szüknek bizonyult. Az osztály, bár nem rendelkezett kellő anyagi erővel, engedett az idők követeléseinek, és kétszer bővítette ki a meglévő épületet. Ezek a bővítések szinte túlzottan vették igénybe az osztály erejét. Ha kissé görnyedten is, de élt az osztály és ismét hangos lett a Vaskapu. Csak amikor Párkányra esett tekintetünk, ahol csehek voltak az urak, borult el a lelkünk. De ez is elmúlt és ismét felderült kis időre az ég.

Péter és Pál napján kellett volna ünnepélyesen megülnünk a 30. évfordulót, de az idő megtagadta ezt tőlünk. Az egész világ ég. Halált, rombolást hozó gépek zúgnak a levegőben. Messze idegenben hullatják vérüket fiaink. Nemzeti, ezer év alatt szerzett vagyónunk pusztul a bombázások nyomán. Kinek van kedve és kinek szabad ilyenkor ünnepelni! Csak így rejtve, csendben ünnepeltem meg ezt a 30. évfordulót, mint kedves, szép emlékezetes napot, melyhez, ha kevéssel is, de én is hozzájárultam, hogy 30 év előtt felavathattuk Vaskapu menedékházát.

Bizom, hogy lesz még derű és lesz még szép ünnep a mi menedékházunkban és ismét gondtalanul gyönyörködhetünk a magyar Duna és Garam ragyogó tükörcsík-játékában.

EGYESÜLETI ÉLET

A Magyar Turista Egyesület 1944 június 26-án tartott választmányi ülésén *Halasi Jenő* üv. alelnök elnökölt. A közgyűlés utáni első ülés alkalmából üdvözölte az újonnan megválasztott választmányi tagokat és arra kérte őket, hogy ismert ügybuzgóságukkal fokozottan vegyenek részt az egyesület munkájában. — Az előző ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után a főtítkár ismertette a közgyűlésen megválasztott választmányi egyharmad névsorát. A több cikluson át szereplő és ez alkalommal is megválasztottak mellett új választmányi tag: *Kemény Imre* főmérnök (jelenleg t. hadnagyként hadművelleti területen teljesít szolgálatot), *Knechtberger József* műszaki főtisztviselő, *Maliczky Oszkár* ny. altábornagy és *Mezey Jenő* gyógyszerész-ezredes. — A választmány a kialakult szokás szerint megválasztja az egyes szakbizottságok vezetőit és előadóit, mely szerepkörben az új választmányi tagok is helyet kaptak. — A volt dobogókői menedékház Szentendrén elraktározott ingóságainak ügye kedvező elintézészt nyert. — A pillisszentendrei volt *Afráncszálló* új tulajdonosának, *Szabó Sándornak* ajánlatát elfogadva, a választmány a dobogókői leltárból 6 drb kettős vaságyat enged át használatra, megfelelő biztosíték és bér ellenében, nevezett szálló 2 szobájának berendezésére. A MTE nevét viselő szobák hálójelét turisták vehetik igénybe a szokásos hálódíj ellenében. A Regéci várat megjelölő *történelmi emléktáblánk* rongálása ügyében törvénytörési tárgyalás volt, a tettesek kézrekerültek. Az ítéletről még értesítést nem kapott az egyesület. — A *Közalapítványi Erdőgazgatóság* jóindulattal foglalkozik a tilos területek és utáknak turisták részére történő megnyitásának ügyével. Remény van arra, hogy rövidesen hasznosíthatjuk az eredményt is. — A főtítkár a *Klastrompusztai menedékház* verandájának megjavítását sürgeti. A menedékház-bizottság a költségvetésben felvett összeg erejéig intézkedik a javító munkálatok megkezdésére. — *Floderer Vilmos* régi érdemes tagunk elhunyt, szomorú tudomásul szolgál. — A *Pannónia Turista Egyesület* közgyűlésén *Kriszán Endre* választmányi tagunk képviselte egyesületünket. — Az útjelző-bizottság elnöke jelenté, hogy a Pilisnyeregben nagy erdőirtás történt, melynek igen sok útjelzősünk esett áldozatul. Az útjelzésre alkalmas tereptárgyak kiválasztása és az újra-jelzés folyamatban van! — A választmány elhatá-

rozta, hogy július és augusztus hónapban ülést nem tart. — *Kk.*

A MTE Gyöngyösi Osztálya a Mátra Egylet június hó 4-én a Sárhegy oldalában levő Szent Anna kápolnánál tartotta '57. évi rendes közgyűlését. A kis Mátra-vasúttal szépszámú turista csapat utazott az évi seregzemlére. A kápolnában *Páter dr. Horváth Boldizsár* szentferencrendi teológiai tanár, választmányi tag Szent Bernát-misést mondott. A közgyűlést *Medveczky János* üv. elnök nyitotta meg s a választmányi határozat szerint felkérte *Deseő Dénes* műszaki tanácsos társelnököt — az 1945. évi általános tisztújításig — az elnöki teendők ellátására. *Deseő Dénes* megköszönte a bizalmat, üdvözölte a MTE központjának kiküldöttjét, *g. Vargha Béla* központi pénztáros örömeinek adott kifejezést, hogy olyan nagyszámú turista jelent meg a közgyűlésen. Méltatta a Mátra Egylet több mint 5 évtizedes eredményes működését, kiemelte, hogy a Gyöngyösi Osztály a legvagyonosabb vidéki alakulata az egyesületnek. Nagy befektetései ellenére sincsenek már adósságai s így minden remény megvan arra, hogy a béke elkövetkezése után újabb alkotásokkal szolgálja a magyar turistaságot. — Az osztály elmúlt évi munkásságáról *ifj. Fazekas József* főtítkár adott tartalmas beszámolót. A gazdasági helyzetről *Doboly Dániel* olvasott fel jelentéseket. — A választmány lelépő egyharmadát, *Bartha István* javaslatára, ismét megválasztották, jeléül annak, hogy eddigi munkájukkal mindannyian rászolgáltak a bizalomra. A kedves kirándulás keretébe illesztett közgyűlésről Farkasmályon keresztül tértek vissza a gyöngyösi turisták.

A MTE Váci Osztálya kegyelettel áldozott elhunyt alelnöke, *Nagy László* emlékének. Az ideális lelkű természetjáró, a kiváló gyakorlati turista, a jeles tollforgató és avatott lepkész érdemeit *Zsembay Ferenc* osztályelnök méltatta, sírjára koszorút helyeztek. Az iránta érzett tiszteletből a halálával megüresedett alelnöki tisztséget egyelőre nem töltik be. — Az osztály színvonalas előadássorozata szép sikerrel zárult. *Zsembay Ferenc* 4 előadásban a Szent Anna-tó, a Gyilkos-tó, a Hargita, a Gyergyói- és a Kelemen-havasok vidékét ismertette. *Dr. Potornyay Gyula* és *Mezősi Árpád* egy-egy alkalommal oroszországi élményeiről tartottak előadást. *Bartos István* a magashegyi veszély kérdését tárgyalta. *Györky László* két alkalommal mozgóképekben mutatta be Erdélyt.

TÁRSEGYESÜLETEK

† Posewitz Tivadar, a Magyarországi Kárpát Egyesület társelnökének halála egyesületének keretein túl, az egész magyar turistatársadalomban mély megilletődést keltett. A Posewitz név összeforrott a kárpáti gondolattal. Édesapja dr. Posewitz Tivadar Tátra-kalauzával és a MKE történetének megírásával szerzett hervadhatatlan érdemeket. A fiú követte az apát 1917-ben kibontotta Ruttkán a MKE Fáttra Osztályának zászlóját, egyike volt azoknak, akik a Felvidék elcsatolása után átmentették a tüzet a csonkaházába és ott féltő szeretettel ápolták. Előharcosa a MKE ismételt fővárosi térfoglalásának, az 1920-ban Budapesten életrehívott Fáttra Osztályának erős oszlopa volt. A MKE központjában is szerepet vállalt, a Szövetségnek alelnöke volt. Szerény ember lévén, munkássága csendben, feltűnés nélkül zajlott le. Mindenütt tisztelték, becsülték, egyesületünkben is sok barátja volt, akik most igaz szívvel fájlják elhunytát.

A Budapesti (Budai) Torna Egylet május 20-án ünnepelte 75 éves fennállását. Az egyesület új székházában tartott diszközgyűlésen dr. vitéz Tárcazy Felicides Román miniszteri osztályfőnökkel az élen ott voltak a magyar sportélet vezető egyéniségei, az egyes sportágak képviselői, hogy együtt örvendezzenek a széleskörű munkásságot kifejtő budai egyesület tagjaival. Az ünnepség tárgysorozatából dr. Prém Lorándnak, a Magyar Olimpiai Bizottság elnökének ünnepi beszéde emelkedett ki, aki magasan szárnyaló szavaival azt fejtette, hogy mit jelentett a BBTE 75 éves munkássága a magyar életben. A BBTE nemcsak a magyar sportnak vezető egyesülete, hanem társadalmi téren is jelentős tényező, az egyesület nagymértékben járult hozzá Buda megmagyarosodásához. Hogy milyen osztatlan elismerés kíséri a BBTE széleskörű működését, azt az üdvözlő szónokok sora bizonyította. A Szövetség üdvözlét dr. Csizik Béla elnök, a MTE jókívánságait dr. Dragonits Rezső alelnök tolmácsolta. Felhívásuk jelentőségét emelte az a tény, hogy a BBTE turista szakosztálya most ünnepelte fennállásának 40 éves fordulóját. 1904-ben alapította néhai Hoffeld Henrik az első sportegyesületi turista szakosztályt. Amikor 1913-ban a Magyar Turista Szövetség megalakult és a szakosztályok felvételét ellenzés kísérte — a BBTE turista szakosztályának eredményes működése volt a biztosíték arra, hogy a szakosztályok is értékes tagjai lehetnek az egyetememes turista életnek. A BBTE méltó-

nak is bizonyult a felvételre. Vezetői a szövetségi gondolatnak lelkes apostolai voltak, a BBTE Hoffeld Henriket, Prém Lorándot, Dobiecki Sándorokat, Csizik Bélákat adott a Szövetségnek. — A MTE együtt ünnepel a BBTE-vel, hiszen alapítóját, dr. Téry Ödönt a budai tornászokhoz meghitt kapcsolat fűzte, a 90-es években együtt szántották a Budai hegyek hőmezőit. A BBTE turista szakosztályának vezetői és tagjai közül sokan játszottak szerepet, mint tisztségviselők és tagok egyesületünk életében is. Ezeknek a kapcsolatoknak megpecsételéseképpen emléktárgyat adtunk át a kettős jubileumot ünneplő társ egyesületnek. Az a kívánságunk, hogy a legközelebbi fordulót nyugodt légkörben, boldog békevilágban ülhesse meg a BBTE.

A Mecsek Egyesület évkönyvéről írott ismertetésünkben (60 old.) jeleztük már, hogy az újonnan megválasztott ügyvezető főtitkár friss színt, elevenséget vitt az egyesület életébe. Újabb látható jele ennek a taglétszám ugrásszerű gyarapodása. A legutóbbi közlés 792-es adata után imponáló, hogy átlépték az 1200-as számot. Mint érdekességet megemlítjük, hogy 10 évvel ezelőtt ugyanilyen volt a taglétszám (1259 fő). Minden remény megvan tehát arra, hogy a ME ismét elfoglalja azt a helyet, amely a múltban ereje alapján megillette. Az eredmény annál értékesebb, mer: háborús nehézségek között érték el. Az érdeklődés felkeltésére, a szélesebb tömegek bekapcsolására jó alkalmat nyújtott a „Mecsek Nap” megrendezése. Izléses kiállítású, vonzó szövegű falragaszok hívták fel május 25.-ére a figyelmet. A Mecsek közlebbi és távolabbi pontjaira és a Szársomlyóra 6 kirándulást vezettek. — A hirszolgalat kérdését is megoldotta az új vezetőség. A Dunántúl „A Mecsek Egyesület köréből” címmel hosszú hasábkokon közöl változatos híreket. A Mecsek Egyesület napja ismét felfelé ivell!

Az útjelzések hossza Babós Imre szövetségi alelnök nyilvántartása szerint 8031 km. Az útjelzések karbantartását 19 egyesület, ill. turista szakosztály végzi. A Magyar Turista Egyesület 4735, a Magyarországi Kárpát Egyesület 1466, az Erdélyi Kárpát Egyesület 436, a Mecsek Egyesület 307, a Dunántúli Turista Egyesület 221, a Törekvés Sport Egyesület turista szakosztálya 161 km útjelzés jókarbantartásáról gondoskodik.

A floszlatott Természetbarátok TE menedékházai közül a kevélynyergő a Magyar Munkások Turista Egyesülete, a frankhegyit a MAVAG turista szakosztálya vette át.

A kiadásért Papp Dénes, a szerkesztésért Suftó Béla felelős.

19.871. „Élet” Irod. és Nyomda Rt. Budapest, XI., Horthy M.-út 15. — Igazgató: Laiszky Jenő.

Hegymászókönyvek nagy választékban az

„IBUSZ“

könyvkereskedésében

Budapest, IV., Váci-utca 1-3. Telefon: 181-640.

A szövetségi terepgyakorlat díjait a Szövetség július 4-i tanácsülésén osztotta ki dr. Csizik Béla elnök. Az összetett verseny díját, az OSK ezüst serlegét a BBTE II. csapata (*Báthory András és neje, Faragó Ferenc*) nyerte, egyben a *Honvéd Térképészeti Intézet* díját, 3 drb Bezárd iránytűt. Az éjszakai gyakorlat díját az *MTE Vándorfiúk* csapata nyerte, a Szövetség ezüst serlegét, az Asztal vezetője, *Weber Félix* vette át, a csapat tagjai: *Balogh László, Brenner Lajos és Raix István* voltak. A nappali gyakorlatot, a Szövetség ezüst serlegét a BBTE II. csapata nyerte, míg második lett a *MTE Dobogókői Családjá*, a csapat tagjai: *Antal Pál, Dimény Sándor és Klembala Géza* voltak. A *Dobogókői Család* csapatának tagjai a *Honvéd Térképészeti Intézet* által ajándékozott térképmérőket nyertek. A terepgyakorlat díjainak kiosztása után a június 18-i terepvizsgán és a jún. 23-i elméleti vizsgán megfelelő túravezetők tettek fogadalmat, majd átvették vezetői jelvényeiket.

A *Budapesti Turista Egyesület* új vezetősége a mai idők szellemét megértette és magáévá tette. Évek küzdelmes munkájával tisztult légkört teremtett maga körül. Az új szellem előharcosai még csak az egyesület léteért küzdöttek, de az újabban bekapcsolódott fiatal tagok már a szakszerűsége is súlyt helyezve, olyan bajtársi szellemet alakítottak ki, mely a legnagyobb feladatok megoldására is képesé teszi a megújított egyesület tettekre kész gárdáját. Míg az 1941-42. évek az egyesület mentő idő volt, addig az azt követő év a taggyűjtés jegyében zajlott le, s már a folyó évben olyan minőségi munkáról számolhatnak be, amelyre méltán büszkék lehetnek. A túrabizottság első félévi jelentése éles fényt vet az egyesület belső életére. Hivatalosan 55 befejezett túrát sorol fel, amelyek közül 33 volt másfél- és többnapos. A túrák megosztása hegycsoportok szerint: Budai hegyek 15, Pilis 29, Börzsöny 6, Rozsnyói havasok 2, Bakony, Bükk, Sátorhegység 1-1. Túrákon 240 tag és sok vendég vett részt. A megtett útvonal 7168 km. A felsorolt adatok kizárólag a gyalogtúrákra vonatkoznak. Örvendetes, hogy a mennyiségen túl — minden egyes túrának meg van a minőségi eredménye is. Túráikkal kapcsolatban cikkek, fényképek je-

lentek meg. Egyesületi helyiségeikben 3 előadást is tartottak többszáz érdeklődő jelenlétében. — Résztvettek a Szövetség terepgyakorlatán, két tagjuk vezetői vizsgát tett. Ezek tudatában bizakodással tekintenek a jövő felé.

A *Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bank Tisztviselőinek Sportegyesülete* turista szakosztálya beszámolót adott ki 1943. évi működéséről. A legnagyobb eredmény a közösségi érzés kifejlesztése révén az egységes szakosztályi munka megteremtése volt. Az egymástól függetlenül túrázókat sikerült tömöríteni s az érdeklődés felkeltésével új elemeket is bekapcsolni. A Sportegyesület közgyűlése után *Ambrus István* MTE tag pompás felvételek kíséretében a *Radnai havasokról* tartott előadást. Ez a hírverő előadás volt a kiinduló pontja a szakosztály új fejlődési szakaszának. A népes börzsönyi *mintakirándulás* után megindult a rendszeres túrázás. A Bankliga keretében — a TEBE leventéken kívül — a szakosztály az egyedüli, amely rendszeres túraprogramot ad ki. Az elmúlt évadban 27 kiírt túra közül 23-at tartottak meg, s azokon 110 személy vett részt, a megtett útvonal összesen 452 km. *6 Mátyás király emléktúrába* kapcsolódtak be. A Szövetség terepgyakorlatán a Bankligát a szakosztály képviselte, a *Bankliga terepgyakorlatán* járőrük mindjárt a TEBE leventék után végzett. A szakosztály kapcsolatai rendkívül szívesek egyesületünkkel. Tagjaink mindig készséggel bocsátották tudásukat a fiatal szakosztály rendelkezésére. A szakosztály leglelkesebb tagjai *dr. Bényei Lászlóval* az élen tevékeny szereplői egyesületünknek is. — A további fejlődésre jótékony hatású, hogy a *Bank igazgatósága* és a *Sportegyesület elnöksége* nagy megértéssel kíséri a szakosztály működését.

A Szövetség turistaföldrajzi pályázatán *dr. Bényei László* dicséretet nyert pályamunkájával. A szöveg a kívánt átdolgozás után a vezetőképző könyvtár füzeteinek sorában fog megjelenni.

Szerkesztői üzenetek. A kisebb közlemények szerzőit is arra kérjük, hogy a szöveget a papirosnak csak egyik oldalára írják. Az első lap felső részén kb. 3 sornyi szabad hely legyen. A szöveget a lap baloldali $\frac{3}{4}$ -ére lehetőleg géppel írják, sorközösen.

Egyesületi jelvényünk

művészi rajza a gyopáros címerpajzs az apostoli kettős kereszttel és a hármassal a hazaszeretet és természetszeretet nemes kifejezője! Viseljük mindig, de különösen kirándulásainkon feltűnő helyen, bajtársi összetartozásunk szép szimbólumát!

Az újonnan készült jelvények három nagyságban kaphatók. Nagyjelvény: 3 pengő. Középjelvény: 1.50 pengő. Kisjelvény 60 fillér.

A Feketehegyi Menedékház

halaszthatatlan kibővítését segítjük elő az 5 és 10 pengős
ÖRÖKÖS BELÉPŐJEGYEK

megváltásával. Kaphatók titkárságunknál: Budapest, VIII. ker., József-utca 3.

**MŰVÉSZI KÉP
ÉS HOFFMANN KÉPKERET
AZ IGAZI OTTHON DÍSZÉ**

Sport- felszerelés!

Skaba és Plákl

**BUDAPEST,
IV., Váci-utca 40.**

Telefon: 182-421.

Ú T J E L Z É S E K H E Z

írástípeket legolcsóbban szállít

KRAYER E. ÉS TÁRSA

Budapest, V. ker. Váci-út 34.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-utca 3. Telefon: 137-673.
A kiadásért Papp Dénes, a szerkesztésért Sujtó Béla felelős.

1937. — „Élet” Irod. és Nyomda Rt. Budapest, XI., Horthy M.-út 15. — Igazgató: Laiszky Jenő.